

برنامه درسی مرتبط در آموزش عالی

تألیف:

دیلی فانگ

ترجمه:

دکتر غلامرضا یادگارزاده

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

دکتر سیده مریم حسینی لرگانی

عضو هیئت علمی مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی

ندا شیخ‌الاسلامی

دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی دانشگاه علامه طباطبائی

انتشارات آوای نور

تهران - ۱۴۰۱

سرشناسه	: فانگ، دیلی Fung, Dilly
عنوان و نام پدیدآور	: برنامه درسی مرتبط در آموزش عالی/تالیف دیلی فانگ ؛ ترجمه غلامرضا یادگارزاده، سیده مریم حسینی لرگانی، ندا شیخ‌الاسلامی.
مشخصات نشر	: تهران : آوای نور، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۴ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۹۱۹-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: عنوان اصلی: A connected curriculum for higher education,
موضوع	: ۲۰۱۷. آموزش عالی Education, Higher
شناسه افزوده	: آموزش عالی -- برنامه‌های درسی Education, Higher -- Curricula
شناسه افزوده	: یادگارزاده، غلامرضا، ۱۳۵۱ - مترجم
شناسه افزوده	: حسینی لرگانی، سیده‌مریم، ۱۳۴۸ - مترجم
شناسه افزوده	: ۱۳۴۸ - مترجم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

برنامه درسی مرتبط در آموزش عالی

تألیف: دیلی فانگ

ترجمه: دکتر غلامرضا یادگارزاده - دکتر سیده مریم حسینی لرگانی - ندا

شیخ الاسلامی

ناشر: آوای نور

چاپ: اول ۱۴۰۱

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۹۱۹-۷

نشانی: تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید وحید نظری، پلاک ۹۹، طبقه دوم،

تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵، شماره: ۶۶۴۸۰۸۸۲

همه‌ی حقوق برای مترجم محفوظ است.

قیمت ۱۳۰۰۰۰ تومان

مقدمه مترجمان

آموزش عالی به عنوان یک حوزه مطالعاتی در دو دهه اول هزاره سوم توانست با چالش‌های پیش رو مانند کیفیت آموزش، تغییرات محیط، اقلیم و جامعه، حرفه آکادمیک، ارتباط با جوامع محلی، بین‌المللی‌سازی و دهها خرده چالش دیگر مواجه شده و برخی از آنها را از سر بگذرانند. یکی از چالش‌های دانشگاه متمرکز بر ارتباط دو کارکرد اصلی یعنی آموزش و پژوهش است. بسیاری را اعتقاد بر این است که آنچه در دانشگاه می‌گذرد آموزش است و پژوهش فرع بر آموزش محسوب می‌شود؛ در مقابل برخی دیگر نظری عکس این دارند. نکته مهم این است که کارکرد دانشگاه در هزاره جدید بر شکل دادن به منابع انسانی، آموزش عالی فراگیر و توسعه فناوری متمرکز است و این می‌طلبد دانشگاه به عنوان یک کل یکپارچه عمل کند تا بتواند از یک سو به انتظارات پاسخ دهد و از یک سو مأموریت‌های خود را به انجام برساند.

در این میان مفهوم برنامه درسی مرتبط^۱ (به هم پیوسته) اشاره به متصل بودن دو فرایند آموزش و پژوهش در دانشگاه دارد. برنامه درسی مرتبط چشم‌اندازی ایجاد می‌کند که جامعه آموزش عالی می‌تواند از طریق آن نگاه تازه‌ای به توانایی‌هایش بیندازد. این مفهوم جدایی عجیب و در عین حال متداول آموزش از پژوهش در راهبردها و فعالیت‌های موسسات را در کانون توجه خود قرار داده است. منطبق بر برنامه درسی مرتبط براساس مفهوم کلاسیک همبولتین^۲ مبنی بر پیوند تدریس و تحقیق و خاتمه دادن به اختلافات غیر ضروری بین فعالیت‌های پژوهشی و آموزش دانشجویان بنا نهاده شده است. این چارچوب همچنین ارزش گفت‌وگوی غنی و همکاری بین مشارکت‌کنندگان در آموزشی عالی و تعامل بین دانشگاه‌ها و جامعه را افزایش می‌دهد.

کتاب که پیش رو دارید در قالب یک چارچوب شش مرحله‌ای، ارتباط آموزش و پژوهش را توصیف و تبیین کرده است. نویسنده کتاب خانم دیلی فانگ استاد UCL لندن است. ایشان دارای تجربه بسیار زیادی در حوزه آموزش عالی است. سال‌ها کار در

---

^۱ . Connected curriculum

^۲ . Humboldtian

^۳ . University College London

مراکز تحقیقات یادگیری در دانشگاه UCL و سایر مراکز تحقیقاتی او را به فردی خبره در حوزه‌های برنامه درسی آموزش عالی تبدیل کرد. آثار تألیف شده از خانم فانگ این ادعا را تأیید می‌کند. در کتاب برنامه درسی مرتبط نویسنده کتاب یک مدل شش وجهی به شرح زیر را با تمرکز بر دانشجویان ارائه می‌کند:

۱. دانشجویان با پژوهشگران و پژوهش در موسسه ارتباط برقرار می‌کنند.
۲. در هر برنامه یک مسیر مشترک از فعالیت‌های تحقیقاتی ایجاد می‌شود.
۳. دانشجویان بین موضوع‌های مختلف و با دنیای واقعی ارتباط برقرار می‌کنند.
۴. دانشجویان بین یادگیری آکادمیک و یادگیری در محل کار ارتباط برقرار می‌کنند.
۵. دانشجویان می‌آموزند که برونداد قابل سنجش تولید کنند که به مخاطبان خاصی معطوف هستند.
۶. دانشجویان با یکدیگر، در مراحل مختلف و با دانش‌آموختگان ارتباط برقرار می‌کنند.

در این مدل شش وجهی مؤلف کتاب با استفاده از مستندات پژوهشی گسترده و مثال‌های متعدد خواننده را در مسیر دقیق مرتبط کردن آموزش و پژوهش قرار دهد. متن کتاب بسیار روان و کاربردی است و تلاش مترجمان نیز این بوده که ضمن وفاداری به متن ترجمه‌ای درخور و شایسته به خواننده فارسی زبان ارائه کنند. کتاب برای دانشجویان کارشناسی ارشد و دکترای رشته‌های آموزش عالی، برنامه‌ریزی درسی و سایر علاقه‌مندان و پژوهشگران حوزه آموزش عالی و مطالعات برنامه درسی مفید و قابل استفاده است. مترجمان کتاب تلاش کرده‌اند تا ترجمه‌ای روان و بدون نقص از کتاب ارائه دهند و تطبیق‌های متعدد ترجمه با متن اصلی انجام شده، اما همانند هر اثر دیگری ممکن است اشکالاتی وجود داشته باشد و خوشحال خواهیم شد که این نقطه نظرها را به ما منعکس کنید. در پایان سپاسگزار زحمات بی‌شائبه جناب آقای فاتح مرادی نیاز، کارشناس ارشد گروه نوآوری‌های آموزشی و درسی موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی که به ما در تطبیق ترجمه این اثر با متن لاتین کتاب کمک کرده‌اند، هستیم.

غلامرضا یادگارزاده

سیده مریم حسینی لرگانی

ندا شیخ‌الاسلامی

پیش‌گفتار: تحکیم موسسه آموزش عالی

مرسوم است که در قسمت پیش‌گفتار برای درک کتاب مورد نظر زمینه وسیعی را به تصویر می‌کشند، سپس یک یا دو ویژگی کلیدی آن را برمی‌گزینند و در آخر تلاش می‌کنند ارزش کتاب را نزد خوانندگان بالا ببرند. در این مورد، قصد دارم که این روند را وارونه سازم. بگذارید پیش‌گفتار را این گونه آغاز کنم: کتاب برنامه درسی مرتبط^۱ برای آموزش عالی کتابی باشکوه و برای همه کسانی که به آموزش عالی و دانشگاه‌ها اهمیت می‌دهند، کتابی بسیار مهم است.

این ادعا شامل چندین پیشنهاد است که من به نوبه خودم آنها را برمی‌شمارم. اول اینکه کتاب حاضر اطلاعات مهمی را به طور مجزا برای آموزش عالی و دانشگاه‌ها ارائه می‌دهد که از یک سو برای دانشجویان و یادگیری آن‌ها و از سوی دیگر برای دانشگاه‌ها به عنوان یک سازمان مفید است. هر صفحه از این کتاب حاوی اطلاعات و پیشنهادهای عملی برای بهبود یادگیری دانشجویان و تجربه آن‌ها در زمینه‌های گسترده‌تری است. این نکته مستقیماً قابل مشاهده است. علاوه بر آن، ایده برنامه درسی مرتبط شامل تولید دیدگاه و برنامه‌ای منسجم از اقداماتی است که به تحول سازمانی منجر می‌شوند.

در کانون ایده برنامه درسی مرتبط این امید وجود دارد که می‌توان بین تدریس و تحقیق رابطه برقرار کرد و همچنین آن را اثبات کرد. البته این اندیشه آنقدر بدیهی است که نباید نیازی به اثبات داشته باشد. از ۲۰۰ سال پیش که ایده دانشگاه مدرن در اواخر قرن هجدهم و آغاز قرن نوزدهم پدیدار شد، بسیاری این ویژگی متمایز دانشگاه‌ها را یک امر بدیهی تصور کرده که در این موسسات نه تنها تدریس و تحقیق انجام می‌شود، بلکه این دو کارکرد با یکدیگر در هم می‌آمیزند. با اینحال در سه دهه گذشته، نیروهای عظیمی (ملّی و جهانی) سعی کرده‌اند بین تحقیق و تدریس فاصله بیندازند. پس رابطه بین این دو به مسئله‌ای نگران‌کننده تبدیل شده است.

ممکن است وسوسه شویم این موضوع را به طور محدودی بررسی کنیم، به روابط حقیقی بین تحقیق و تدریس (که ممکن است حتی در یک دانشگاه بسیار متنوع باشند)

---

^۱. Connected Curriculum

بنگریم و در تلاش برای نزدیک کردن این دو فعالیت به یکدیگر، تنها بر جنبه خاصی از آن تمرکز کنیم. (باید این سوال را مطرح کنیم: آیا معاون رئیس بخش تدریس و معاون رئیس بخش پژوهش اصلاً با یکدیگر صحبت می‌کنند؟ به هر حال در بسیاری از دانشگاه‌ها، نقش این دو کاملاً مجزا شده است). برخلاف آن، یکی از نقاط قوت کتاب برنامه درسی مرتبط برای آموزش عالی این است که کتاب مذکور در رابطه بین تدریس و تحقیق، به مسئله وسیع‌تر و عمیق‌تر از آنچه که صرفاً دانشگاه چیست و چگونه باید باشد، می‌پردازد. بنابراین کتاب حاضر (هرچند غیرمستقیم) حاوی چشم‌اندازی برای دانشگاه‌ها در قرن بیست و یکم است.

در کانون این چشم‌انداز، مفهوم مرتبط بودن نهفته است. مرتبط بودن دوازده بعد دارد که شامل موارد زیر است:

- ۱) ارتباط بین رشته‌های دانشگاهی،
  - ۲) ارتباط بین دانشگاه و دنیای گسترده اطراف آن،
  - ۳) ارتباط بین تحقیق و تدریس،
  - ۴) ارتباط بین نظریه و عمل،
  - ۵) ارتباط بین دانشجو و معلم/سخنران/استاد،
  - ۶) ارتباط بین دانشجو به عنوان موجودی درونی و به عنوان موجودی بیرونی در جهان گسترده‌تر،
  - ۷) ارتباط بین دانشجو و سایر دانشجویان،
  - ۸) ارتباط بین دانشجو و رشته‌های دانشگاهی وی؛ یعنی ارتباطی صحیح و حقیقی به لحاظ ویژگی‌های معرفت‌شناختی و هستی‌شناختی،
  - ۹) ارتباط بین مؤلفه‌های متعدد برنامه درسی،
  - ۱۰) ارتباط بین ادراک چندگانه و دیدگاه‌های دانشجو درباره جهان،
  - ۱۱) ارتباط بین حیطه‌ها (یا مؤلفه‌های) مختلف سازمان پیچیده‌ای که دانشگاه را می‌سازد،
  - ۱۲) ارتباط بین جنبه‌های مختلف جامعه گسترده‌تر، به ویژه آن جنبه‌هایی که به فرایندهای یادگیری جامعه وابسته است.
- به طور منطقی می‌توانیم بگوییم که در اینجا چشم‌اندازی از یک پروژه یادگیری

هماهنگ شده ترسیم شده که به طور همزمان در سطوح فردی، نهادی و اجتماعی عمل می‌کند. حتی اگر تنها برخی از اشکال پیش‌بینی شده در زمینه مرتبط بودن برنامه درسی به بار بنشینند، مطمئناً شاهد افزایش نشاط نهادی خواهیم بود، زیرا انرژی‌های نهادی جدیدی به عنوان اجزای مختلف که مجموعه فوق‌العاده‌ای از یک دانشگاه را تشکیل می‌دهد، ارتباطات جدیدی را ایجاد می‌کند. همانطور که موجودیت یک دانشگاه ارتباطات تازه‌ای برقرار می‌کنند، ارتباط بین تحقیق و تدریس، رشته‌های دانشگاهی، دانشجو و معلم و دانشجویان با یکدیگر به شیوه‌های جدیدی، بدون شک هیجان رضایت‌بخشی رخ خواهد داد و بدین ترتیب دانشگاه جان تازه‌ای می‌گیرد.

ترسیم این چشم‌انداز خود به اندازه کافی بلندپروازانه است. ولی من در کتاب حاضر یک نوع بلندپروازی می‌بینم که از این هم بزرگ‌تر است. باید با پتانسیل دانشگاه‌ها در قرن بیست و یکم آشنا شویم. آیا در اینجا دانشگاهی را نمی‌بینیم که اجزای آن نه تنها به یکدیگر گوش می‌دهند و توجه می‌کنند، بلکه همچنین پیکره‌ای جدید برای دانشگاه پدید می‌آورند که دنیای گسترده‌تر را دربرداشته باشد؟ دانشگاه در اینجا به معنی نهادی است که از لاک خود خارج شده و به تمام اکوسیستم‌هایی که در آن‌ها درگیر است، توجه می‌کند (قطعاً اکوسیستم اقتصادی یکی از این اکوسیستم‌هاست ولی همچنین می‌توان به اکوسیستم دانش، نهادهای اجتماعی، اشخاص، یادگیری، محیط زیست طبیعی و حتی فرهنگ‌ها اشاره کرد). به طور خلاصه، برنامه درسی مرتبط از دانشگاهی استقبال می‌کند که به اکوسیستم‌های مختلفی که در میان آن‌ها قرار دارد، کاملاً توجه دارد.

این ایده دانشگاه (که در بطن برنامه درسی مرتبط قرار دارد) به معنای قابلیت‌هایی برای کل دانشگاه است. این ایده درباره دانشگاه بسیار جسورانه است. در این ایده، دانشگاه در قبال اجزای بومی و درونی‌اش از جمله دانشجویان، دانش (و رشته‌های دانشگاهی)، یادگیری، اقتصاد و جامعه گسترده‌تر مسئول است. در قری که مملو از آشوب و چالش است، دانشگاه در جایگاهی قرار ندارد که دنیا را نجات دهد (حال نجات دنیا هر معنایی داشته باشد)، بلکه در جایگاهی است که نقشی هرچند کم در کمک به تقویت اکوسیستم‌های متعدد دنیا ایفا کند. ایده برنامه درسی مرتبط این امید را در دل می‌پروراند.

البته به موفقیت رساندن این پروژه کار ساده‌ای نیست. تغییراتی که در این پروژه امکان‌پذیر هستند، در بهترین حالت فتنه‌انگیز خواهند بود و اعضای دانشگاه، دانشجویان

و رهبران نهادی و دانشگاه‌ها را به چالش می‌کشند و به مسیرهای دشواری می‌برند. ولی در این کتاب مثال‌ها و تصاویر متعددی وجود دارد که بر توانایی‌های عملی پیش روی ما صحه می‌گذارد. همچنین ادعای افرادی که در این پروژه درگیر بودند را نیز تصدیق می‌کند که اگر این پروژه به صورت دقیق برنامه‌ریزی شود، اشتیاقی با خود به همراه دارد. همچنین پرسش‌های سودمندی وجود دارد که به سنجش خود و فعالیت‌های نهادی کمک می‌کند. این یک پروژه زنده و انرژی‌بخش است. من اقدامی مهم‌تر از این برای آموزش عالی و آینده دانشگاه‌ها سراغ ندارم.

رونالد بارنت، استاد بازنشسته آموزش عالی
موسسه آموزش، لندن